

ST. OLAV

Nr. 15—16

Oslo, 14. april 1945

57. årg.

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 47156. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Bønn gir kraft. — Konfesjonelt tideverv. — Bønn for biskopen. — Fra Vikariatet. — † Fru Elisabeth Larsen. — Pavelig rundskriv. — Her hjemme. — Biskopens 25 års dag som prest.

BØNN GIR KRAFT

Av Nobelpristageren dr. med. ALEXIS CARREL

Alexis Carrel har allerede lenge hatt sin oppmerksomhet rettet mot det faktum at mange av livets foreteelser ikke kan gis en vitenskapelig forklaring. Han vet f. eks. at mennesker kan få sin helbred tilbake ved et under. Han har studert sådanne tilfeller en lengere tid i Lourdes, og han glemmer aldri de kreftsår som han med egne øyne så skrumpe sammen til ubetydelige arr. Han fikk Nobelprisen 1912 for sin metode å sy sammen blodkar på. Blant hans arbeider er: «Mennesket, det ukjente.»

Carrel døde i fjor.

Bønn er ikke bare andakt, bønner er også en usynlig kilde, som strømmer fra vår levende ånd — den sterkeste kraft som noensinne utgår fra et menneske. Bønnens fysiske og psykiske innvirken på mennesket er like påviselig som de indresekretoriske kjertlers. Det mennesket for hvem bønner er den store kraftkilde blir kroppslig spenstigere og ånden bevegeligere.

Hans moralske styrke økes og forståelsen av hva som er grunnverdien i det menneskelige samliv utdypes.

Hvis vi vender oss til å be med sann hengivelse, vil en dyp og påviselig forandring komme inn i vårt liv. Bønner setter sitt uutslettelige stempel på våre handlinger og vår opptreden. Ro og harmoni, en legemets og ansiktets ro, kjennetegner dem som eier denne indre rikdom. En lue tennes i dypet av ens bevissthet. Mennesket ser seg selv. Han oppdager sin egoisme, sitt dumme hovmot, sin frykt, sitt be-

gjær og sine feilgrep. Han får en følelse av moralsk forpliktelse og blir ydmyk i ånden. Og så begynner sjelens vandring mot nådens rike.

Bønnens kraft er like virkelig som tyngdekraften. Som læge har jeg sett mennesker løftes opp av sykdom og tungsinn gjennom bønnens overjordiske makt, når lægekunsten allerede har måttet gi tapt. Bønner er den eneste makt i verden som regnes å kunne overvinne de såkalte naturlover, og når dette er skjedd på oppsiktsvekkende måte, har man talt om «under».

I det stille skjer sådanne undere hver dag og til enhver tid i de menneskers hjerte som har oppdaget at bønner er en aldri sviktende kraftkilde som hjelper dem å bære hverdagens byrder. Altfor mange ser i bønner bare en slendrianmessig oppramsning av ord, en tilflukt for de svake, eller et barnslig begjær om materielle ting. Vi undervurderer bønner grundig, hvis vi oppfatter den på den måte, ganske som vi vilde underkjenne regnet, hvis vi beskrev det som noe som fyller fugledammen i hagen. I sin riktige form er bønner en betydningsmettet handling, uunnværlig for personlighetens rette utvikling: en virkeliggjørelse av det høyeste og beste i mennesket.

Bare gjennom bønner oppnåes en fullkommen forening av legeme, sjel og ånd — en forening som gir ubrytelig styrke til det svake rør som vi mennesker er. Gjennom tidene har erfaring bekreftet sannheten av ordet: Bed, så skal Eder gis. Bønner kan visselig ikke oppvekke det døde barn eller befri fra legemlige smerter, men bønner er en lysgivende, selvproducerende energikilde.

Hvorledes kan no bønner skjenke oss en sådan levende kraft?

Konfesjonelt tideveru.

Av PETER SCHINDLER

Det år vi no befinner oss i betyr på sett og vis et tidsskille mellom to epoker, og den som er våken vil se at dette også gjelder konfesjonelle forhold. Meget av det gamle går under mens noe av det nye bryter fram — og hva enten vi skal beklage det eller gledes over det må vi i alle fall ta standpunkt til det, hvis vi vil tjene Kirken under de nye karene.

*

For en liten menneskealder siden kom de fleste konvertitter fra troende kretser i statskirken — ja, som oftest var det dypt religiøse mennesker som ante at Romerkirken gav deres religiøse liv bedre kår under sin faste lære, sine urokkelige bud, sin sikre organisasjon, men først og fremst gjennom sin sakramentale rikdom.

No om dagen kan en vel si at de fleste kommer til oss fra intellektuelle men irreligiøse kretser. Det er ikke en

For å besvare dette spørsmål (som jeg medgir ligger utenfor vitenskapens landemerker) må jeg framholde at det finnes noe som er felles for all bønn. Det mektige oratoriums jublende hosiannarop og irokesindianernes ydmyke bønn om jaktlykke har samme årsak, nemlig et ønske om å øke sine evner gjennom å søke seg fram til den uendelige kilde for all kraft. Når vi ber, slutter vi oss opp om den aldri uttrettende drivkraft som holder universet i gang. Vi ber at en liten smule av denne kraft kan få komme oss til gode. Allerede mens vi ber, får vi hva som mangler oss, og vi reiser oss styrket og vederkveget.

Men vi må aldri påkalle Gud med den fordring at han skal tilfredstille våre personlige små ønsker. Vi får mest ut av bønningen — ikke når vi begjærer egne fordeler, men når vi ydmykt bønnfaller Gud om å hjelpe oss å likne ham.

Bønningen bør altså betraktes som en måte å framkalle Guds nærvær på. En gammel bonde ble engang sittende alene igjen på siste benk i en liten kirke. «Hva venter De på?» spurte noen, og han svarte: «Jeg sitter og ser på Ham, og Han ser på meg.» Den bedende ønsker ikke bare å bli husket av Gud, men vil også selv huske Ham.

Hvorledes skal man definere bønningen? — Bønningen er menneskets kamp for å nå Gud: å komme i kontakt med et usynlig vesen, alltings Skaper, den høyeste visshet, sannheten, skjønnheten og styrken, hvert enkelt menneskes Fader og forløser. Fornuften kan aldri fatte denne strid, for både ord og tanker mangler, når vi forsøker å beskrive Gud. Men sikkert vet vi, at når som helst vi vender oss til Gud i brennende bønn, så skjer der en forandring til det bedre inni oss, både det som angår legeme og sjel. Hvis vi fordyper oss i bønn — om bare for noen øyeblikk —

dypere fromhet, et rikere liv i dåp og nattverd de søker, men en livsanskuelse: et fast, helt og logisk system av begreper om all tings opprinning og siste mål — et lys over de lovene som gjelder for menneskelivet individuelt og samfunnsmessig sett, en innstilling i Guds store orden.

Før var det mennesker som ved å bli katolikker fikk sitt liv i bønn utdypet og beriket ved Kirkens erfaring i mystikk og askese — no er det ofte mennesker som ganske enkelt må lære å be. Før var det sjeler som hadde sin regelmessige gang — om enn ofte under frykt og beven — til alterbordet og var vel kjent med den hellige skrift og den klassiske religiøse litteratur og som likte å høre på prekener, helst lange og dype. De kjente også sin bibelhistorie, både Israels og evangeliets, så en kunne bare komme med hentydninger så forstod de med en gangs ens tankegang, — det var mennesker hvis hjerters

medfører dette alltid noe godt, for som Emerson sier: «Ingen har noensinne bedt en bønn uten å lære noe.»

Man kan be hvor som helst. På gaten, i trikken, på kontoret, i fabrikken, på skolen, likeså vel som i ensomheten i sitt værelse eller sammen med menigheten i kirken. Det finnes ingen foreskrevne stilling, tid eller sted for bønn.

«Tenk på Gud oftere enn du puster,» sa stoikeren Epiktetos. For at bønningen virkelig skal kunne danne et menneske, må den bli en vane. Det er meningsløst å synke hen i bønn om morgenen og leve som en barbar resten av dagen. Den sanne bønn er liv, og det sanne liv er bokstavelig talt bønn.

De vakreste bønnen er som åndelig rikt utrustede elskendes improvisasjoner, de behandler alltid samme emne, men aldri på samme måte. Vi kan ikke alle be som den hellige Theresia eller Bernhard av Clairvaux, som begge ytet sin dyrkelse i ord av mystisk skjønnhet. Lykkeligvis behøver vi ikke deres veltalenhet, vår aller ubetydeligste impuls når allikevel fram til Gud. Selv om vi også er sørgelig stumme, eller vår tale er fylt av forfengelig og selvbedrag, er våre enkle lovord Ham allikevel til behag, og Han overvelder oss med livgivende bevis på sin uendelige kjærlighet.

I dag behøver alle folk bønnens kraft som aldri tidligere. Mangel på respekt for de religiøse verdier har ført verden til avgrunnens rann. Urkilden til kraft og fullkommengjørelse er blitt sørgelig ringeaktet. Bønningen må bli vår viktigste åndelige øvelse i det daglige liv. Menneskets forsømte sjel må vokse seg så sterk at den enno en gang kan hevde seg. For hvis bønnens makt på ny får virke i vårt daglige liv, hvis vi modig og uforbeholdent bekjenner oss til de høyere mål, finnes det enno håp om en bedre verden.

følelser fant uttrykk i salmer og skriftsteder. De var vitende i sitt religiøse liv.

No om dagen er de nokså ofte kjemisk fri for religiøs viten. Både det gamle og det nye Testament er dem ukjent, og en dilettantisk «kritikk» har gjort dem usikre overfor bibelen. De kjenner intet til patriarkene, intet til Guds oppdragelse av Israel, og Jesus er for deres begreper enten etikeren, sosialreformatoren, tukteren av teologer og høye prester, eller stifteren av en religion som aldri er blitt virkeliggjort. Kirkehistorien fra apostlenes gjerninger vet de intet om og de ser ingen forbindelse i Guds store triptykon: Israel—Messias—Kirken. De har lært å sette psykoanalyse i stedet for samvittighetsransaken og hygiene i stedet for budene. Skriftord og salmevers sier dem intet, og de er oppfødte med det dogme at preken og oppbyggelse er det verste av alt: kjedelig. For dem står det ikke verdier og realiteter bak de religiøse vurderinger — for dem er de bare som klisjéer. Og store deler av verdensdramaet samt sin personlige skjebne: skapelsen, døden, dommen og fullendelsen har de aldri skjenket en tanke.

Før i tiden var det stort sett for største delen eldre og modne mennesker som konverterte — no er unge og gymnasiast-intellektuelle studerende øyensynlig i flertall. Før i tiden var konversjon det samme som et smertefullt og gjennom mange år ulægelig brudd med et religiøst miljø og med inngrodde religiøse vaner og former som gjorde at konvertittene først sent og med store vansker — om noen gang helt ut — falt til i sitt nye religiøse miljø. No har de intet religiøst heimsted, ingen elsket kirke, ingen fast plass ved en alterring og under en prekestol å forlate — det er intet brudd med noe religiøst, men et så meget desto større brudd med det verdslige og med synden. De var religiøst rotløse og heimløse i den kirke som hadde døpt og ofte konfirmert dem og passer seg derfor lett inn i det katolske samfunn, hvor de dog som type danner en kontrast til konvertitter av den eldre type og til de «fødte katolikker» — bl. a. ved en utpreget større interesse for troens intellektuelle enn for dens oppbyggelige og innerlige side. De er mer thomister enn de er bibellesere og liturgisk bønn faller dem naturligere enn personlig fromhetsliv. Dette er tideverv!

*

Den største forskjellen på den konfesjonelle stilling for en menneskealder tilbake og så no ligger dog i protestantismens holdning. Den har i løpet av de siste tredve år endret seg fullstendig og er fra å være skolert evangelisk-luthersk gått over til å bli totalt subjektivistisk. Den føler selv bare så altfor godt at den har mistet sitt gamle grep i den brede masse og i de intellektuelle, i skolen som i folkelivet.

Før trodde flertallet av geistligheten det som ble forelest av luthersk dogmatikk — no tror en hva en selv mener en bør tro. Skanse etter skanse er oppgitt — til og med opplever vi at troen på sjelens udødelighet er fornektet idet den er betegnet som en — gresk spekulasjon! Trefoldigheten er ikke mer et dogme men en måte å anskue Gud på som etter behag kan hevdes eller forkastes. Bibelen er ikke mer noe sikkert siden den «forhistoriske metode» har lært at både det ene og det

Bønn for Biskopen.

*Sign Herre den biskop Du kjærlig oss gav
og legg i hans vigslende hender
Din kraft til å løfte sin hellige stav
i striden når vardene brenner.*

*La spire og gro
i tillit og tro
den sæd som han sår
i gryende vår.*

*Så reiser seg atter i minnes glød
den kirke Sankt Olav gav vekst ved sin død*

*Du Frelser som lovet i seklernes gang
å verge med allmaktens virke
de menn som apostlenes vigsel gav rang
og biskopers kall i Guds kirke.*

*Guds evige sønn
lytt blidt til vår bønn:*

*La sorgene ei
formørke hans vei
men skjenk Du vår biskop en løfterik høst
av sjeler som følger hans kallende røst.*

*Skjenk vokster og framgang og hell til hans verk
og glød i hans myndige tale
som evner å gjøre den fryktsomme sterk
og vekke den sløve av dvale.*

*Så bygges det bro
til fedrenes tro
og Norge på ny
får løfte mot sky
sin helligdom vigslat i pinseværs sus
som fremmede konger har styrtet i grus.*

K. Kjelstrup.

andre Jesus-ord falsk — — — bare er det ingen som kan si hvilket og hvilke som er ekte. En gjør seg de mest motstridende idéer om «Kirken», like fra at «Kirken» er den lille kjerne av «omvendte» i soknet til at «Kirken» omfatter alle døpte, selv fornektterne.

Alt dette — og meget mer — er bare fruktene av en prosess som tok til for ca. førti år siden, men følgene er famlende usikkerhet og gapende divergenser som får de tenkende til å tvile på om noe over hodet er sant — — — og selv det er det teologiske professorer som benekter!

Det er derfor ikke så rart at mens katolisismen omkring århundreskiftet var fienden, er den no problemet. En møter ikke mer den gamle hardkokte uvitenhet blant prestene og teologene — det er årtier

siden en på trykk fra ansvarlig hold så hevdet at avlat er syndsforlatelse som selges på forskudd, eller at dyrkingen av Maria og helgene er identisk med den tilbedelse som ene tilkommer guddommen. Vurderingen av paven er blitt kolossalt revidert: han er ikke lenger «det store dyret» i åpenbaringen, men en moralsk faktor en — om enn motvillig — må regne med i det store skjebnespillet. Reiser og lesning har korrigert mange forkjerte idéer om fromhetslivet i de katolske land, og særlig de mange oversatte franske katolske romaner har åpnet øynene for katolisismens psykologiske skarpsyn, sjelesorgens velsignelse og mystikkens dybde.

Men er enn de fleste av fordommene borte, så står dog følelsen av at katolisismen er noe fremmed att: en kan vel se på den som sine lengsles mål, men den er og blir dog noe utenlandsk, noe fremmed for ens egenart. Men selv om den er av fremmed vesen er den — og det ikke minst gjennom hendingene ute i verden — rykket alle så nær inn på livet at en ikke mer i presse og diskusjon vurderer Romerkirkens stilling etter de relativt få katolikker vi har her heime, men etter dens plassering blant verdensanskuelsene. Selv religiøse blad kan sjelden drøfte et problem uten at de ser seg nødt til å referere Romerkirkens stilling til det, og referatet er ofte forbausende korrekt.

Polemikk i den form som den ble ført for relativ få år tilbake er det helt slutt med. Egen usikkerhet har pålagt lutherdommens teologer ikke å kaste med sten — en eller annen uvillig, i det høyeste uvennlig, bemerkning kan unnsnippe fra og til, men den vekker intet ekko og faller bare tilbake på den som har framsatt den. Det holder nemlig på å inntre — og er for en stor del inntrådt — en total omvurdering av de sider ved katolisismen som folk i sin alminnelighet kjenner best gjennom fortidens propaganda. En holder på å oppdage middelalderen som den alt annet enn «mørke» tid — som noe annet enn et tomrom mellom evangeliet og Luther, og en holder på å revidere sitt syn på Luthers person, som no mer står som en psykisk gåte enn som det store trosidealet. Mange helt alminnelige mennesker spør seg selv om han egentlig brakte oss noe en savnet før ham, og om han ikke stort sett var en ubehersket og uklar ødelegger av verdier en har skjult for oss? Samtidig gryr det — nettopp i rekkene av de teologiske professorer — en interesse for Luthers absolute motpol: Thomas av Akvina, om hvem det no — i alle fall ved de danske universitetene — undervises så korrekt som det kan bli når Thomas anskues uten fra og ikke innenfra.

Noen lar seg villedes av dette påfallende opphør av virkelig konfesjonell polemikk og av denne påfallende interesse for den katolske tankeverden til å tro at tidevervet stikker dypere enn det gjør, så en står med hatten i hånden og bukker, fordi motparten innrømmer enkelte sannheter. En ser ikke at de villig opptar våre kirketanker, vår liturgi, vår koral, vår sjelesorg, vår metafysikk..... men tal til dem om Petrus, Paven og Rom — så er vennligheten forsvunnet. Og står vi enn ikke mer foran en mur av granitt, så er det når «klippen» blir nevnt en mur av is som vi møter! Hvis vi bare tier stille om katolisismens kjerne ser motparten

med stadig stigende vennlighet og voksende forståelse på alt det perifere.

Men selv det er jo et tideverv.

*

Det er en helt ny åndsverden vi i 1945 og årene framover vil møte, i forhold til den vi har kjent i en menneskealder. Å spå om framgang for vår misjon i denne åndsverden er bare spilt umake — nest etter Guds nåde og vilje avhenger det av vår forståelse av de endrede kår og den nye åndelige verden vi lever i og under, når en gang de no opprørte vann legger seg — og av om vi kan omstille oss etter de nye forhold.

Hvilke er så de nye hindringer vi i framtiden skal overvinne? Og hvilke faktorer kan tenkes å fremme vår misjon?

Overfor de som over hodet tenker skal vi ikke mer påvise at protestantismen ikke er sann mens katolisismen er det — vi skal i første rekke vise at noe over hodet kan være sant og at det motsatte følgelig er løgn. Det er altså idéen om det absolutt sanne, om sannhetens mulighet og objektivitet, vi skal gi folk, hvilket med andre ord vil si at det er Kant i renkultur vi skal bekjempe og Thomas i all sin massive realisme vi skal dosere. Det kan ikke nytte med stadig å skrive bindsterke bøker om Thomas — no må det bøker av Thomas til! Og det vil ikke si det samme som oversettelser med fotnoter, men moderne framstilling av Thomas' idéer i det språket folk taler i dag og i en form som den jevne borger skjønner, så vedkommende også forstår at alt dette kommer ham ved og har noe å gjøre med hans daglige eksistens. Våre motstandere sier ikke lenger: «katolisismen er ikke sann!» — de sier: «det er ingen ting som er sant!» Vår sak blir det å vise dem at så er den påstand heller ikke sann — og så flyter alt.....

Overfor de som ikke tenker byr oppgaven på større vansker. Her støter vi på den verste av alle hindringene — den at religion overhodet ikke interesserer. Enn ikke som problem kan den fange oppmerksomheten da det religiøse instinkt er dødt eller holder på å dø. Det finnes ingen religiøs smerte, ingen religiøs opplevelse, ingen sjelskamp å gå ut fra — alt er naturlig og selvfølgelig. Over kjedsommelighetens grå skylag og under den smussige asfalten eksisterer det intet — og om en er det bare en flokk usalige, tenkende dyr, noen andre samlinger nerver og drifter med hvem en har felles tilværets ulidelige åndsforlatte kjedsomhet og kampen for mer mat, mer seksuell frihet, mer adspredelse og fornyelse.

Overfor dette kan mennesker bare utrette lite — det er nådens under som må til og som nedkalles ved ærlig og utholdende bønn — og det er en vekkelse av den religiøse natur, det bedøvede religiøse instinkt en har bruk for. Her kan det bare gjøres lite ad naturlig veg, men dog noe: vise disse mennesker religionen i all sin majestet, Kirken i all sin overraskende brokethet og levende storhet, slik vi selv har funnet den.

Hvor ofte er det ikke boken som ble Guds redskap til å puste ild i den slumrende gnist under selvfølgelighetens aske? Men det må være levende personlig litteratur som gir gjenlyd av at vår egen sjel er blitt grepet og rystet — en lunken, upersonlig, «tekkelig»

Hans Høyververdighet Biskopen med sine prester på jubileumsdagen.

framstilling vil bare få leserne til å gjespe av enno mer kjedelig selvfølgelighet. Å vise troen som livets store eventyr, kristenlivet som en fortærende spenning og Kirken som det den er i tiden og rommet: enheten i jordens mest brokete mangfoldighet, det guddommelige paradoks som flenger den flate selvfølgelighet det må være målet.

Opplever vi ikke no det begjær-hvormed de store moderne katolske forfattere blir grepet av mennesker uten religion? Endelig noe som kan ruske dem til live og få dem til å undres over at det er «en verden utenfor Veronas mur» —? En må derfor vokte seg vel for å legge de band på nutidens penner som kan hindre dem i å kalle halvdøde ånder til live! Selvfølgelig vil en slik forkynnelse «forarge» noen, men det skal den også, i samme stunden denne «forargelse» er den eneste vegen til overraskelse, forundring, oppvåken til tenkning. De «fromme» kan jo kose seg med bøker av den gamle typen — de har gjort sin nytte men de gjør det ikke mer — det er tideverv —!

*

En ubestemt, svak katolsk interesse kan konstateres i mange lag av befolkning; en hører, ser og leser gjerne noe katolsk — ja, en strekker seg så langt at en sier: «skal jeg være noe må det da være katolikk!» Denne foretelse må vi vokte oss for enten å overvurdere eller undervurdere. Vi overvurderer den hvis vi tar den for annet enn en sort makelig velvilje (i seg selv ellers noe gledelig nytt!) og hvis vi ikke er klar over den usagte

ettersetning: «— men jeg skal no ikke være noe!» Vi undervurderer den hvis vi ikke nytter den til å sende tonn av katolske trykksaker ut over landet —!

Selve den interesse som utvises overfor katolsk åndsproduksjon innebærer en vanske som dog er til å komme over. Den allerede bemerkelsesverdige rekke av katolsk litteratur (i dette ords alminnelige betydning) har bortskjemt offentligheten så den no krever meget av katolske bøker, idet den har oppdaget at det også i nutiden er menn og kvinner som inspireres av Romerkirkens store kulturtradisjoner, hvorfor den ikke vil godta katolske åndsprodukter som ikke er virkelig litteratur. Sentimental, utvannet oppbyggelse, glatt apologetikk og pyntet historieskrivning vil virke enno pinligere i dag enn for 25—30 år siden.

Hva er det så for bøker fra vår side som har vakt oppmerksomhet?

Personskildringer fra nutid og fortid: av helgener eller hverdagens mennesker, biografier, selvbiografier og psykologiske romaner — bøker (ser vi av anmeldelsene og hører vi av omtale), som har evnet å vise den hos hvem det religiøse instinktet er døende at det er ham som lider av en skjebnesvanger tæring, ikke de religiøse. En har fra alle hold satt denne rike litteraturen opp mot de diletantiske arbeidene som debiteres fra en viss religiøs side som «religiøs litteratur». Leserne fordrar ikke noe fall i kvaliteten! Det må stilles et absolutt krav til talent — har en skrivelysten person ikke talent er det ikke Guds mening at hans gode

vilje og rosverdige sjeleiver skal arbeide i denne bransje — det er oppgaver nok.

Det er nok en ting som offentligheten har vendt seg til å fordre av katolsk forkynning i kunstens form: absolutt ærlighet. En har stilt vår litteratur opp mot religiøse bøker fra annet hold, i hvilke en konstant følger sjablongen: motgang — omvendelse — medgang — happy end. Ikke så rart at friske lesere fryser over den sorten! Det er særlig de oversatte store franske forfattere som har overbevist folk om at katolsk litteratur kan være 100 % ærlig. Ødelegger vi det inntrykket har vi mistet vår kreditt, og den er fra før i tiden ikke stor. Fra forrige generasjon har vi nemlig tatt i arv en mistenksomhet som svever som en svart sky over oss: en leser oss, en gripes, en ser at her er nettopp det en selv trenger, fordi det som berettes er som en selv: kjød av ens kjød og nerver av ens nerver. Forfatteren kjenner det samme sjelelige uføre en selv stikker i og har reddet seg fra morasset opp på klippen..... men så melder mistanken seg: sier han sannheten, intet uten sannheten, hele sannheten?

Jeg har selv erfaring for hvor denne mistanken kan hemme: i gymnasiet ble jeg grepet av en katolsk selvbiografi og var meget opptatt av den — inntil en lærer sloknet min interesse med de ordene: «stol ikke på katolske forfattere — de skriver med på holden penn: de sier hva de får befaling til å si og især fortier de det som det pålegges dem å fortie!» Det skulde gå en rekke år før katolske tanker kunde bryte det panser som disse ordene la om min forstand — det som brøt igjennom var bøker av en ærlighet som jeg ikke kunde mis-kjenne. Senere har jeg opplevd at gamle lutherske venner i fortrolig samtale har spurt meg på ære og samvittighet om jeg noen gang har skrevet «med påholden penn» og framsatt noe som var mot min overbevisning eller fortiet noe som samvittigheten påla meg å si? Heldigvis har jeg alltid kunnet svare at det aldri er blitt gjort noe forsøk på å få meg hverken til det ene eller det andre, og om det var blitt gjort et slikt forsøk vilde det ha møtt åpen protest fra min side.

Nei, ene den mest hensynsløse ærlighet har mulighet for å få bukt med den mistillit som selv de vennligste blant motparten, bevisst eller ubevisst, nærer overfor vårt vitnesbyrd. Har vi hatt en forståelig blufferdighet overfor «personlig vitnesbyrd», og har vi lenge arbeidet på en forkynnen som var objektiv og upersonlig, så må tidevervet lære oss at no blir det krevet levende tale. Hvis ikke det i denne tale føles et hjerte som selv er grepet kan den ikke gripe menneskene av i dag. Idyllens tid er ugjenkallelig forbi — realitetene så harde de enn er, har lært folk å lytte seg til sannheten etter klangen og til ikke å la seg binde på ærmet at alt er så idyllisk som i nekrologer og festskrifter.

Dette betyr ikke at objektive bøker, lærebøker, ikke lenger er nødvendig — de er det mer enn noen gang! De er brensel til den religiøse uvitenhet vi har omtalt, men også de må skrives på det språket den moderne leser taler, og med det liv som i dag ene og alene kan fange leserne. Og på dette området har vi no om dagen en stor fordel: de forrige generasjonene måtte alltid svare, måtte alltid la protestantismen bestemme

problemstillingen og selv nøye seg med å bekjempe de påstander en stilte opp for oss. Det gav vår produksjon noe skjævt: den kom altfor ofte til å beskjeftige seg med de perifere fenomenene. Motparten som jo bare så det utvendige av Kirken oppdaget og angrep. No hvor angrepene — iallfall de mer populære — stort sett er stanset, kan vi selv bestemme problemstillingen og bygge vår framstilling opp etter vårt eget synspunkt. Det vil gi bedre ballanse at vi no kan skrive stort om det store og smått om det små — ja, at vi kan framstille katolisismen som den er, i stedet for alltid å skulle svare på hva dens motstandere tror den er og overbevise dem om at sånn er den i all fall ikke. Det kan derfor også ses på den danske katolske bokproduksjon at den har svunget fra de talløse periferi og tidsbestemte foreteelser til de sentrale og klassiske delene av religionen. Det kolossale oppsving som all lesning no i disse blindingsårene har tatt, og ikke minst den mektige produksjon av oversettelser bevirker at også en del katolske bøker av den helt store tyske, franske og engelske litteratur har sett lyset og uten at vi har gjort noe for å få dem fram. Det er forlagene som har funnet dem — må så alle katolikker iallfall være våkne nok til å kjøpe dem så forlagene skjønner at det lønner seg å la dem trykke!

*

Det er en gruppe av mennesker tidsskiftet har brakt oss i et nytt forhold til: de gammeldags-troende, de «stille i landet» — «den lille flokk» som enno tror på trefoldigheten, på gjenfødslen i dåpen, på nattverden og på Kristi guddom. De for hvem bibelen — begge testamentene! — er Guds ord, om enn overbrakt og med menneskelig penn, og hvis lyst stadig er fromme tanker og et inderlig liv i bønn. Før i tiden var de oss nokså fremmed fordi 400 års propaganda hadde lært dem at vår Kirke er «Satans synagoge», og fordi de bare så dens utenverker, ikke dens indre liv — bare oppdaget dens organisasjon og ikke dens organiske enhet med Kristus og med dem selv så sant de som mennesker «i god tro» hører til «Kirkens sjel». De holder no på å oppdage oss, og fra å se på Kirken som «Antikrist» no å regne den som en søsterkirke, med hvilken de har «det vesentligste» felles. Dem skylder vi noe. Mange av dem er blitt urolige ved bibelkritikken, ved den liberale teologi — de hører at så det ene, så det andre ord av Frelseren som har gitt deres eget liv holdning og retning ikke er ekte, og de spør hvilke ord av Jesus som da er det..... men de får ikke noe svar eller de får et forskjellig svar fra hver eneste professor eller prest. Det gamle testament ser de oppløst i sagn og myter og frakjent all åpenbaringsverdi. Ved alt dette er de kommet helt ut på viddene og det er ikke så rart: har en «bibelen alene» som troskilde og intet annet å holde seg til når det gjelder frelse og salighet og bibelen så tar til å smuldre opp — hva blir det da tilbake å bygge på?

Det er mange av disse som no tar til å se til Romerkirken og ane at bare under pavens tradisjon og autoritet er «Gudsordet ved menneskepenn» sikret mot profesorenes disseksjon. Og enno fler blant dem aner at vi

har den vitenskap til ordets forsvar som de savner, fordi de har lagt så megen vekt på «oppbyggelse» at de har forsømt lærdommene. Vi har to gaver å gi dem: *troens vitenskap*, framstilt for almen-dannede, og den *katolske mystikkens almenforståelige verker*: Thomas à Kempis, Frans av Asissi, Augustin, Frans av Sales, Newman..... i moderne utgaver. Må vi få kjærlighet nok til å rekke dem en slik hjelpende hånd — uten statistisk forsøk på først å regne ut hvor mange konvertitter det gir!

*

Vi står overfor hverken mer eller mindre enn et nytt avsnitt av verdenshistorien, et stort konstruktivt avsnitt med fullstendig ny vurdering av mangt og meget. Må vi få mer sans for realitet enn for tilvante former — mer syn for virkelighet enn for illusjoner — og må vi forstå det når det inntreffer som Den hl. fader Pius XII har sagt: at de troende må innstille seg på gjennomgripende endringer også i kirkelivet!

Må vi erkjenne den mentalitetsendring vi daglig opplever og lære å innstille oss etter den, så vi ikke taler førkrigstidens språk i etterkrigstiden og ikke henger fast i former og metoder som ikke mer har muligheter for seg, hvor bra de enn virket i gamle dager.

I samme grad som vi forstår tidevervet vil vi også få nåde til å gjøre den innsats som er vår: å henvise en kaotisk tid til det eneste faste:

Petri klippe.

FRA VIKARIATET

Hans H. biskopen har utnevnt pater Jos. Büchelmeier som fungerende sokneprest i Tønsberg, fra 1. april 1945.

Hogv. Prefekt Wember fra Nord-Norge har vært så imotekommende å låne pateren for en tid til det Ap. Vikariatet og vi vil herved bringe ham vår hjerteligste takk.

Fru Elisabeth Larsen.

Sant Josefsdagen, 19. mars, avgikk ved døden, 67 år gammel et kjært og trofast medlem av St. Torfinns menighet på Hamar, fru Elisabeth Larsen. Hun var en av mgr. Kjelstrups første konvertitter i Hedmarks hovedstad. For bare et par måneder siden død hennes sønn Jens og no har døden forenet mor og sønn for aldri mer å skilles. I livet var fru Larsen et meget fromt og gudfryktig menneske, for hvem Gud og religion betydde alt. Hun forstod å skape en atmosfære av fred og harmoni og avbalansert religiøsitet i sin heim. Og slik skapte hun grobunn til ordenskallet til to av sine barn, Fransiskanerbroder Olav og Karl Borromeussøster Elisabeth som begge ofrer sitt liv til Gud i nestekjærlighetens tjeneste i Holland. En fredfull død satte kronen på fruens rike jordiske liv. Sankt Josef, patronhelgen for en god død, han som døde i Jesu armer og bistått av Guds mor, Maria, kom og hentet Jesu trofaste tjenerinne på sin festdag, mandag 19. mars, om aftenen.

Måtte Herren skjenke henne den evige hvile og la henne dele påskegede med seg i all evighet!

P.

PAVELIG RUNDSKRIV

«Om bibelstudienes tidsmessige fremme.»

Pave Pius XII.s bibelencyklika
«Divino Afflante Spiritu».

§ 3. Skriftfortolkernes særlige oppgaver i våre dager.

Eksegesens noværende stilling.

Med full rett har en lov til å håpe, at også vår tid skal kunde yte sitt til en dypere og nøyaktigere fortolkning av den Hellige Skrift. Det finnes nemlig ikke så få spørsmål, særlig på historiens område som de bibellerde i tidligere århundrer knapt, eller ihvertfall bare utilstrekkelig har fått drøftet fordi de den gang manglet alle de kunnskaper som er nødvendige til en mer inngående behandling av den slags emner. Hvor vanskelige, for ikke å si utilgjengelige visse punkter har vært selv for de hellige kirkefedre, framgår blant annet av de forskjellige tillop som en finner hos flere av dem, til å gi en forklaring av de første kapitler i den første Mosebok, og likeledes av den hellige Hieronymus' gjentatte forsøk på å oversette Davidssalmene slik, at deres bokstavelige eller ordrette mening kom tydelig fram. Vanskene ved andre bøker og steder i Bibelen er først notiden blitt klar over, etter at et mer inngående kjennskap til Oldtiden har oppstilt nye problemer som gjør et dypere innblikk i de faktiske forhold mulig. Det er derfor med urette, når folk som ikke kjenner bibelvitenskapens arbeidskår tilstrekkelig påstår, at en katolsk exeget i våre dager ikke behøver å føye noe som helst til det som er ytet av den kristne oldtid. Tvert imot har vår tid dratt mangt og meget fram i dagens lys som trenger til en ny undesøkelse og prøvelse, og som derfor tilskynder skriftfortolkeren av i dag ganske meget til iherdig studium. Men om no vår tid oppstiller nye problemer og bringer nye vanskeligheter, så kan den også, Gudskjelov, til gjengjeld også by skriftfortolkningen nye og verdifulle hjelpemidler. I den forbindelse fortjener én kjensgjerning særskilt omtale, nemlig at de katolske teologer i videreførelsen av kirkefedrenes og særlig den hellige Thomas' lære nøyere har undersøkt den bibelske inspirasjons vesen og virkninger, og gitt en fyldigere framstilling av den enn der har vært gitt i tidligere århundrer. Ved denne undersøkelse går de ut fra, at ved å skrive sin bok har den hellige forfatter vært den Hellige Ånds «Organ» eller redskap, men vel å merke et redskap som er i besittelse av sjel og åndelig kraft. Av dette slutter de med rette at han under den guddommelige påvirkning bruker sine krefter og evner på en slik måte at «en ut fra hans arbeidsprodukt med letthet kan konstatere den menneskelige forfatters særpreg og hans karakteristiske kjennetegn og trekk.»²⁸ Det er derfor skriftfortolkerens oppgave omhyggelig, og uten å forbigå noen av den nye forsknings resultater å få fastslått hva som var den bibelske forfatters særegenhet og levekår, hvilken tidsperiode han tilhørte, hvilke muntlige eller skriftlige kilder han benyttet, og hvilken litterær genre han anvendte. På denne måten finner en med større sikkerhet ut hvem den bibelske forfatter var, og hva han tilsiktet med sitt verk. Ingen kan jo være uvitende om at den viktigste regel for all skriftfortolkning er, at en

nøye fastslår hva forfatteren selv hadde til hensikt å uttrykke. Således formante allerede den hellige Athanasius: «Her bør man, likesom ved alle andre steder i den Hellige Skrift passe nøye på hva som gir apostelen anledning til å tale, omhyggelig og samvittighetsfullt bør en legge merke til hvem som er forfatter, og hva den sak går ut på som han omtaler, så at en ikke som følge av uvitenhet eller misforståelse fjerner seg fra den riktige oppfattelse av skriftstedet.»²⁸

²⁸ Jfr. Benedictus XV. Enc. Spiritus Paraclitus. AAS XII 1920) s. 390, Ench. Bibl. n. 461.

²⁹ Contra Arianos I 54, PG XXVI 123.

Her hjemme —

Biskopens 25 års dag som prest.

Hs. Høyærverdighet biskopen hadde nedlagt det strengeste forbud mot at vi her i «St. Olav» på forhånd brakte noe som helst i anledning hans 25 års jubileum som prest, og dette forbud måtte selvfølgelig stå ved makt. Men det kunde ikke forhindres at dagen — d. 3. april — likevel formet seg som en festlig begivenhet, og at biskopen fra alle kanter mottok beviser på høyaktelse og kjærlighet. Det strømmet inn med telegrammer og blomster fra tidlig morgenstund av — og ved prelatmessen kl. 8 om morgenen i St. Olavskirken var denne overfylt. Biskopen ble assistert av sine to ordensbrødre, sokneprestene Bzdyl fra Hønefoss og Rommelse fra Stabekk, og langt de fleste av de tilstedeværende mottok den hellige kommunion. St. Josefssøstrenes prektige kor sang flerstemmige vakre motetter.

Om kvelden kl. 7 var det pontifikalandakt. Også der hadde medlemmer av begge menigheter innfunnet seg, samt så mange av de utenbysboende prester som det var mulig å komme. Biskopen assistertes av pastor Ugen og pater Lutz, O. P. samt sokneprest Sund som preket. Seremonimester var som vanlig paster Duin. Blant de 14 prester bemerkedes pater Büchelmeier, som er evakuert fra Hammerfest.

Etter et høytidelig «Ecce sacerdos» var avsunget besteg sokneprest Sund prekestolen for å tolke de følelser som på denne festdag besjelt alle — minnedagen for det største øyeblikk i vår høytelskede biskops liv da han ble kåret og salvet til Herrens prest etter Melkisedeks vis. I varme og dyptfulte ord tegnet soknepresten et bilde av en prests liv og virke og avsluttet med å opplese følgende vakre hilsen fra alle Vikariatets prester, formet av msgr. dr. K. Kjelstrup, som jo dessverre var blant de prester hvem reiserestriksjonen hindret i å være til stede:

Høgyrde Herre Biskop.

For oss katolske geistlige står dagene da vi fikk den Nye pakts prestevigsel og da vi for første gang feiret nattverdets hellige offerhandling som de fagreste og betydningsfulleste i vårt liv.

Fem og tyve år er no gått siden Deres Høyærverdighet vigslendes til offerprest i Guds Kirke — år, rike på arbeid og strev, på kors og vansker, men også på nåde og signing. Det er sikkert mange minner som strømmer inn på Dem, høgyrde Herre Biskop, på en minnedag som den 3. april. Med høye idealer og en vilje smidd til 'et blanke stål i et ordenssamfunns adlende miljø gikk De, Herre Biskop, til

Deres prestelige gjerning, lite anende at Norge skulde bli det land der De skulde få ofre Dem helt i apostolatets hellige tjeneste. Men De fant Dem hurtig til rette i vårt, så forskjellige enn forholdene måtte forekomme Dem fra Deres heimland, det helt igjennom katolske Luxemburg. De ble norsk med liv og sjel. Derom vitner ikke minst Deres høyærverdighets perfekte tilegning av det norske språk. Snart viste det seg da også at Gud Herren hadde større planer med Dem. Etter forholdsvis få års virke i sjelesorgens tjeneste i Bergen, Haugesund og Stavanger, trykket han bispestaven i Deres hånd og satte mitraen på Deres hode, og no har De, Herre Biskop, alt i en rekke av år som rettmessig arvtager etter våre gamle norske biskoper styrt Oslo Apostoliske Vikariat. Sorger og vonbrott har Deres høyærverdighet hatt mange av i denne tid, men mon ikke tornekronen alltid er skjult under mitraen? Det hører med til en biskops lagnad.

Men på denne de store festlige minners dag må det tunge og triste soni har møtt Dem på livsvegen, Herre Biskop, ikke få lov til å oppta sinn og tanker. I sluttet fylking står i dag Vikariatets prester, ordenssøstre og troende om sin kjære biskop og takker av varme hjerter for den overhyrde Gud har skjenket oss og ber Deres Høyærverdighet motta våre oppriktige ønsker for den tid som kommer om Guds rike signing over Deres virke, om mot og utholdenhet i disse tunge trengselens tider og samstundes om legemlig sunnhet og kraft til å fremme Moderkirkens store og helligd sak. Måtte våre bønner for vår folkekjære biskop nå fram til nådens trone.

K. Kjelstrup.

Deretter tonet et festlig Te Deum opp mot himmelen og den sakramentale velsignelse ble gitt.

Med avsyngelsen av «Gud signe vårt dyre fedreland» tok den stemningsfulle andakt slutt.

Etterpå var det fest for presteskapet i bispegården, under hvilken biskopen ble kalt ut for å motta ungdommens hyldest.

Blant de mange gaver var et vakkert maleri av St. Franciskus-Xaver, malt av hr. Bonnevie og skjenket av St. Franciskus-Xaversøstre.

Drammen. Vil «St. Olav» velvilligst gi plass for følgende lille spontane hyldest til katolikkens kjærlighet til Kirken sin og de utslag denne kjærlighet gir seg?

Tilfeldig befant jeg meg i påsken i Drammen, og en av helligdagene fikk jeg lyst til å se hvordan en katolsk gudstjeneste formet seg i en mindre menighet. På mine reiser i utlandet har jeg ofte overvært liturgien i de store herlige domer — en forferdelig tanke at så mange av de vakreste av dem ligger i grus! — og no skulde det være rart å se hvordan en stelte det til her heime. Mine forventninger var ikke store, men hva skjer? Jo, jeg kommer inn i et lite kirkerom som virker enn mindre fordi det er overfylt med mennesker. Presten står for altret med ministrantene — men for et alter! 70 lys — jeg talte dem! — stråler en i møte — inn mellom dem står de herligste vårblomster og — ja hva er det for en duft som bølgjer mot meg? Jeg synes jeg skal kjenne den, men jeg tviler på mine egne sanser. Dette må undersøkes nærmere. Altså blir jeg att til alle er ute — da går jeg forsiktig opp mot altret. Nei, no fristes jeg til å tro at også synet mitt svikter meg, men det viser seg snart at både syn og luktesans er i orden: det er orkidéer — sjeldne, kostbare arkidéer som pryder altret i overflod, jeg oppgav i alle fall å telle dem! En slik dekorasjon kan visst ingen annen kirke framvise denne påske, og min siste tanke idet jeg går ut er: «Hvor må katolikkene elske sin Kirke når de kan bringe sånne ofre for dens utsmykning!» N. n.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo